

Техніко-економічні чинники доцільно віднести до інтенсивних чинників, що визначають рівень продуктивної сили праці (продуктивності праці, якщо говорити про реальний рівень продуктивної його сили).

ІV. Висновки. Дослідивши наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, нами побудована класифікація факторів впливу на формування трудового потенціалу в регіональному розрізі. Представлена класифікація включає п'ять основних груп факторів впливу, які щільно взаємопов'язані з виробничим та особистим трудовим потенціалом людини.

Формування та використання трудового потенціалу відбувається під дією різноманітних факторів. Враховуючи економічний аспект дослідження, було визначено економічні, соціально-економічні, демографічні та інституціональні фактори, що діють на регіональному рівні.

1. Слівінська Н. М. Соціально-економічні та демографічні чинники реалізації трудового потенціалу регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.09.01. – Донецьк, 2003. – 19 с.

2. Попов В. М. Відтворення трудового потенціалу аграрного сектора економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.02 / Попов В. М. – Миколаїв, 2005. – 20 с.

3. Мезенцев К. В. Регіональне прогнозування соціально-економічного розвитку: Навчальний посібник. / Мезенцев К.В. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 82

4. Заволока Ю.Ю. Суспільно-географічні аспекти використання трудового потенціалу Харківської області.: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00. – Київ, 2008. – 19 с.

5. Згалат-Лозинська Л. О. Економічний механізм ефективного використання трудового потенціалу за умов формування ринкових відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук – К., 2002. – 18 с.

6. Богиня Д. П., Семікіна М. В. Трудовий менталітет у системі мотивації праці: Монографія. – Кіровоград: Поліграфія – Терція, 2002. – 226 с.

7. Каліна А. В. Організація і оплата праці в умовах ринку (аспект ефективності): Навчань. допомога.– 3-е видавництво, перераб. і доп.– К.: МАУП, 2001.– 312 с.]

We consider the factors that influence the formation of labor potential. Presented improved classification of various factors under which the formation and use of labor potential in the regional context.

УДК 338:613.9

Огородник Н. П.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто концептуальні засади формування державної молодіжної політики в Україні, запропоновано пріоритетні напрями її реалізації. Проаналізовано основні здобутки та проблеми у сфері молодіжного житлового кредитування.

Ключові слова: державна молодіжна політика, молодіжне житлове кредитування, концепція.

І. Вступ. Молодіжна політика – важлива складова соціально-економічної політики держави. Вона являє собою систему законодавчих і нормативних актів, організаційних заходів і заходів зі встановлення та підтримання певного соціального статусу молодого покоління. У вузькому сенсі – це специфічна діяльність державних, регіональних і місцевих органів влади, спрямована на підтримання нормативного життєзабез-

печення дітей, підлітків та молоді в сучасному суспільстві.

Теоретичною основою досліджень державної молодіжної політики є праці з державного управління В. Бакуменка, В. Бульби, А. Гальчинського, А. Дегтяря, В. Князева, О. Крюкова, В. Куценко, М. Латиніна, Е. Лібанової, В. Лугового, А. Мерзляк, О. Мордвінова, Н. Нижник, В. Огаренка, О. Палій, Н. Пухтинського, О. Скрипника, В. Скуратівського, В. Шамрая, І. Шпильового та ін. [6,7]. Серед дослідників молодіжної проблематики виділяються зарубіжні та вітчизняні науковці, а саме: С. Алещонок, М. Антонов, І. Ільїнський, А. Козлов, В. Криворученко, В. Лісовський, В. Луков, М. Мошняга, Д. Полієва, С. Пугинський, М. Перепелиця, В. Чупров тощо. Водночас питання відносно молодіжної політики залишаються малодослідженими та визначають актуальність статті.

ІІ. Постановка проблеми. Метою статті є визначення пріоритетних напрямів і завдань

формування та реалізації молодіжної політики в Україні на сучасному етапі соціально-економічних трансформацій.

ІІІ. Результати. Державна молодіжна політика реалізуються органами державної влади та місцевого самоврядування за участі в ролі партнерів молодіжних громадських об'єднань, бізнес-спільнот, неурядових організацій та інших юридичних і фізичних осіб. Результатом їх взаємодії на принципах соціального партнерства є розробка узгодженого комплексу заходів правового, організаційного, соціально-економічного, духовно-морального, психологічного характеру, що створює відповідні умови для всебічного та гармонійного розвитку молоді, при цьому враховуються інтереси різних сторін такого суспільного діалогу. Інтереси держави передусім полягають у підтримці соціального благополуччя та розширеному відтворенні людського капіталу; бізнесу – у підготовці кваліфікованої робочої сили з навиками творчої діяльності; місцевих спільнот – у збереженні традицій та самобутності, запобіганні міграційного відтоку молоді (особливо з сільської місцевості та депресивних територій).

Таким чином, основна мета молодіжної політики полягає в:

- створенні правових, організаційних, економічних, соціальних, політичних, фінансових та інших умов для успішного функціонування системи життєзабезпечення молодого покоління;

- підвищенні якості життя дітей, підлітків і молоді;

- соціально-правовому захисті багатодітних, неповних, неблагополучних сімей з неповнолітніми дітьми та соціально-економічній підтримці молоді сім'ї як основного інституту суспільства.

Виходячи з цієї триєдиної мети, повинні вирішуватися такі взаємопов'язані завдання:

- *Нормативно-правові*: розвиток ювенального законодавства, ювенального права та ювенальної юстиції, впровадження державних стандартів життєзабезпечення родини та молодого покоління, їх соціальний захист.

- *Освітньо-виховні*: впровадження єдиної системи підготовки підростаючого покоління до сучасного життя, трудове, цивільне, патріотичне, моральне та фізичне виховання молодого покоління, формування в нього високої загальної культури.

- *Економічні*: розвиток матеріальної бази та формування в суспільстві економічних передумов для вирішення пріоритетних завдань жит-

тєзабезпечення підростаючого покоління, створення умов для оптимального та нормативного (наприклад, згідно медико-біологічних норм) фізичного, психічного, духовного та соціального розвитку дітей, підлітків і молоді.

- *Кадрові*: удосконалення і подальший розвиток системи професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців для організацій та установ життєзабезпечення молодого покоління, реалізації ефективної соціальної роботи на всіх рівнях (державному, регіональному, місцевому).

- *Репродуктивні*: забезпечення безпечного материнства й охорони здоров'я новонароджених; охорона репродуктивного здоров'я неповнолітніх.

- *Реабілітаційні*: профілактика вродженої інвалідності дітей, профілактика та реабілітація дітей, підлітків і молоді, які опинилися в кризовій ситуації; медико-соціальна реабілітація дітей-інвалідів; розробка заходів щодо оптимальної інтеграції в суспільство дітей-сиріт, бездоглядних і безпритульних неповнолітніх; формування та розвиток механізмів, що дозволяють забезпечити виховання дітей-сиріт в умовах сім'ї.

- *Девіантно-превентивні*: формування превентивних систем комплексного вирішення проблем профілактики правопорушень серед неповнолітніх з подальшою їх соціальною реабілітацією, підвищення ефективності заходів попередження будь-яких видів девіантної поведінки.

- *Інфраструктурні*: створення, розвиток і оптимізація діяльності мережі установ, що надають різноманітні соціальні послуги родині, дітям, підліткам та молоді, забезпечення необхідних фізіологічних потреб дітей раннього віку в спеціальних і лікувальних продуктах харчування за умови активної підтримки вітчизняного виробника.

- *Матеріально-технічні*: створення необхідної матеріальної бази та формування економічних умов для досягнення пріоритетних орієнтирів життєзабезпечення молодого покоління і родини; адресна соціальна допомога багатодітним, неповним і кризовим сім'ям, безпритульним та бездоглядним дітям, а також дітям-сиротам;

- *Перспективно-відтворювальні*: активізація молоді (з раннього віку) на підготовку її до «дорослого життя» – служінню суспільству, вітчизні через інтенсивну пізнавальну, творчу та трудову діяльність; формування та розвиток активної

життєвої позиції, коли молоде покоління здатне самостійно вирішувати велику частину своїх соціально-економічних проблем; підтримка талановитої й обдарованої молоді різного віку;

- *Науково-дослідні та інформаційні*: розробка наукових основ ювенальної медицини, ювенального права, ювенальної юстиції; проведення спеціальних наукових досліджень (включаючи пошукові); організація соціально-економічного та соціально-психологічного моніторингу різних типів сімей з дітьми, різних категорій і когорт молодого покоління, формування банку даних про процеси, що відбуваються в середовищі дітей, підлітків та молоді; прогнозування соціальних ситуацій у сім'ях з дітьми, а також у середовищі молодого покоління, різних його категоріях і когортах на основі аналізу тенденцій.

В Україні перші загальнодержавні молодіжні програми з'явилися наприкінці 1990-х років, зокрема 20 березня 1998 р. Уряд ухвалив «Комплексні заходи Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні («Молодь України»)); 18 листопада 2003 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004–2008 роки». У 2001 р. в Україні було запроваджено державне молодіжне житлове кредитування, у 2003 р. – освітнє кредитування.

Ефективність молодіжної політики визначається якістю підростаючого покоління, його відповідністю (невідповідністю) існуючим і необхідним, перспективним стандартам для реалізації економічної стратегії розвитку країни та її регіонів. Кількісно це засвідчують показники рівня охоплення освітою, безробіття та зайнятості серед молоді, забезпеченості житлом, обсягів надання послуг культури.

Як засвідчують дані табл. 1, одним із пріоритетних напрямків державної молодіжної політики в Україні залишається вирішення житлового питання молоді. Саме сфера житлового будівництва й іпотека найбільше постраждали під впливом світової фінансово-економічної кризи. Виходячи з цього пріоритетними напрямками житлової політики держави визначені:

- створення організаційних, фінансових і правових умов для забезпечення молоді доступним житлом;

- мобілізація позабюджетних ресурсів для поліпшення житлових умов молоді, створенням фінансової системи надання допомоги молодим сім'ям у вирішенні житлових проблем;

- надання підтримки молоді в поліпшенні житлових умов шляхом формування системи іпотечного кредитування.

Серед основних здобутків за останні роки передусім слід назвати збільшення обсягів бюджетного фінансування відповідних програм, а також удосконалення нормативно-правових

Таблиця 1

Характерні показники становища молоді в Україні

Показник	2005	2010
Розподіл населення у віці 14-35 років за рівнем освіти (%):		
<i>повна вища</i>	14,9	22,2
<i>базова вища</i>	2,6	3,5
<i>неповна вища</i>	17,3	14,5
<i>повна загальна середня</i>	46,5	42,5
Частка населення у віці 14-35 років, яке має професійно-технічну освіту	24,2	20,6
Поліпшення житлових умов молодих сімей:		
<i>перебували на черзі</i>	111722	116888
<i>одержали житло</i>	940	1080
Розподіл домогосподарств за ступенем задоволення своїми житловими умовами (%):		
<i>задоволені</i>	41,6	47,2
<i>дуже задоволені</i>	1,8	1,7
Захворюваність на туберкульоз і онкологію молоді віком 15-34 років включно в Україні:		
<i>туберкульоз</i>	14543	11928
<i>онкологія</i>	4545	4649

Джерело: [4, с. 91,94; 5, с. 91,94; 8, с. 17; 9, с. 50].

основ реалізації молодіжної житлової політики. Гак, у Законі України “Про Державний бюджет на 2010 рік” було передбачено виділення коштів на молодіжне житлове будівництво за такими бюджетними програмами:

– “Надання пільгового довгострокового державного кредиту молодим сім’ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла” в обсязі 100 млн. грн.;

1. “Часткова компенсація відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім’ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла” у обсязі 180,5 млн. грн. [3].

У Верховній Раді України 14 жовтня 2011 за ініціативи Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву (надалі – Фонд) зареєстровано та 17 травня 2012 р. прийнято за основу проект Закону № 9290 «Про особливості державної підтримки забезпечення молоді житлом». У законопроекті закладено такі основні принципи, як визнання забезпечення молоді житлом пріоритетом діяльності держави; доступність інформації та прозорість механізмів державної підтримки; етапність задоволення житлової проблеми молодих громадян відповідно до загальнодержавних та регіональних програм; цільове, адресне та разове використання державної підтримки. Окрема увага приділяється організації дієвого громадського контролю за виконанням законодавства у сфері забезпечення молоді житлом – для цих функцій передбачається створити Громадську раду.

У відповідності з вищезазначеним фінансування Програми заплановано за принципом 70/30 або 50/30/20, тобто 70% або 50% (відповідно) вартості житла сплачує громадянин, 30% компенсується бюджетом, а по другій програмі

20% додатково компенсується коштами місцевого бюджету.

У 2010 р. було відновлено фінансування пільгового молодіжного кредитування, на потреби якого виділено 36 млн. грн. із загального та спеціального фондів Держбюджету, залучено 31 млн. грн. з місцевих бюджетів і 17 млн. власних коштів Фонду. Це дозволило надати 297 кредитів молодим сім’ям, що більш ніж у два рази перевищує показник попереднього року. Вдалося відновити та прискорити будівництво об’єктів, які були заморожені через відсутність фінансування, та ввести в експлуатацію 23 будинки, де квартири отримали 288 молодих сімей.

Однак існуючі темпи молодіжного житлового будівництва не дозволяють розраховувати на вирішення проблеми у середньостроковій перспективі. Згідно з офіційними статистичними даними, у 2010 р. лише 0,84% молодих сімей, які перебували на черзі, одержали житло та поліпшили житлові умови (рис.).

Отже, основними напрямками подальшого вирішення проблеми забезпечення житлом молоді, на наш погляд, є:

– розроблення нових фінансово-кредитних програм на основі механізму надання довгострокових державних кредитів і цільових адресних субсидій та кредитів за рахунок інших джерел фінансування на будівництво (реконструкцію) і придбання житла;

– надання молодим сім’ям цільових адресних субсидій за кредитами, отриманими ними в комерційних банках на будівництво (реконструкцію) чи придбання житла;

– фінансування будівництва житла для молодих сімей шляхом застосування спеціальних житлово-накопичувальних депозитних рахунків у комерційних банках;

– залучення коштів кредитних спілок на по-

Таблиця 2

Динаміка розвитку молодіжного житлового кредитування

Рік	Виділено з Державного бюджету, тис. грн.	Виділено з місцевих бюджетів, тис. грн.	Надано кредитів	Проінвестовано житла, кв. м
2000	60 709.90	15 032.07	1421	93 217.70
2005	110 571.38	20 823.09	1089	79 834.40
2006	91 002.02	34 019.30	646	45 648.10
2007	94 273.30	51 450.60	632	44 977.10
2008	76 799.37	56 538.10	486	35 225.40
2009	0.00	34 191.34	127	9 323.60
2010	36 000.00	31 000.00	297	0.00
Всього	776 345.83	315 023.15	9966	675 833.70

Джерело: [2].

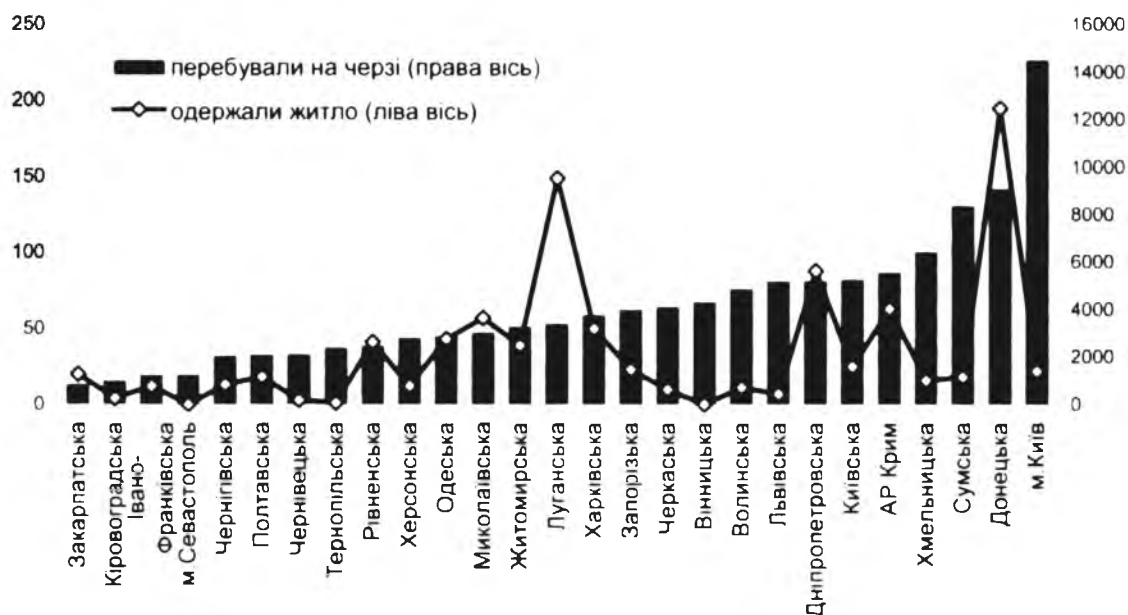

Рисунок. Кількість молодих сімей, які перебували на квартирному обліку і одержали житло та поліпшили житлові умови у 2010 році за регіонами, один.

криття витрат на перший внесок для молодих сімей при отриманні кредитів комерційних банків;

– формування резервного фонду за рахунок коштів спеціального фонду державного бюджету (кошти від повернення раніше виданих кредитів) для покриття фінансових ризиків;

– залучення іноземних інвестицій, у тому числі кредитів, для подальшого кредитування сімей та самостійних громадян для будівництва (реконструкції) і придбання житла згідно із законодавством.

III. Висновки. Суспільству та державі необхідно звернути особливу увагу на якість молодіжної складової людського капіталу як найважливішої умови економічного розвитку. Необхідно по-новому підійти до стратегічного планування розвитку України та її регіонів, враховуючи можливі зміни параметрів людського (в тому числі - трудового) капіталу у зв'язку з погіршенням якості нинішньої молоді, а також об'єктивно і критично оцінити характер проведеної політики щодо молоді. Ця політика повинна стати вже у найближчому майбутньому одним із найважливіших засобів виховання, освіти та соціалізації підростаючого покоління, фактором ефективного підготовки його до активного самостійного життя, умовою успішного реформування суспільства. Саме політика щодо молоді має підвищити роль молодого покоління як складової частини людського капіталу та важливого фактора соціально-економічного розвитку.

Організаційне, правове та фінансове об'єднання цільових програм і заходів у галузі молоді дасть можливість більш ефективно проводити соціальну політику в регіонах при відносно обмежених бюджетних асигнуваннях. Такий підхід показує єдність процесів виховання, освіти та соціалізації молоді, а також може стати основним орієнтиром стратегічного розвитку України на довготривалу перспективу з урахуванням активізації «людського фактора» в економічній і соціальній сферах як передумови забезпечення сталого розвитку.

1. Декларація “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні” //ВВР України. – 1993. – № 16. – Ст. 166

2. Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву: [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.molod-kredit.gov.ua/stats.php>

3. Довідкова інформація щодо молодіжної політики в Україні: [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://studzahyst.org.ua/content/dovidkova-informaciya-shchodolodidzhnoyi-politiki-v-ukrayini>

4. Квартирний облік та кількість наданих квартир в Україні у 2005 році: [стат. зб.]. – К.: Державна служба статистики України. – 2006. – 103 с.

5. Квартирний облік та кількість наданих квартир в Україні у 2010 році: [стат. зб.]. – К.: Державна служба статистики України. – 2011. – 103 с.

6. Нижник Н. Р. Державно-управлінські відносини в демократичному суспільстві / Н.Р. Нижник. - К., 1995. - С. 207.

7. Пухтинський Н. А. Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи / Н. А. Пухтинський. – К., 1998. – С. 364.

8. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2005 році (за даними вибіркового

обстеження умов життя домогосподарств): [стат. зб.]. - К.: Державна служба статистики України. - 2005. - 21 с.

9. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2010 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств): [стат. зб.]. - К.: Державна служба статистики України. - 2010. - 79 с.

УДК 316.444.

Остана О. М.

СОЦІАЛЬНА СУТНІСТЬ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Розглянуто соціальні наслідки міграційних процесів, наведено статистичну та аналітичну інформацію про іммігрантів в Україні. Особливий акцент зроблено на тому, що органи державної влади покликані приділяти більше уваги питанням імміграції та її наслідкам.

Ключові слова: міграційні процеси, глобалізація, імміграція, іноземці.

І. Вступ. Сучасний світ постає сьогодні як складне полісистемне утворення, що динамічно розвивається. Глобалізація призвела до активізації всіх форм міжнародної взаємодії і зокрема поставила на новий щабель таку форму як міграція робочої сили, яка виступає важливою складовою міжнародних економічних відносин [1].

Важливість дослідження міграційних процесів зумовлена стрімким зростанням їх обсягів, нарощуванням інтенсивності, поширенням на всю територію нашої країни, вагомих впливом на її економічний та соціальний розвиток. Особливе місце міграції робочої сили в сучасних умовах визначається насамперед її динамізмом, швидким реагуванням на зміни у суспільстві та економіці.

В даний час зміни, викликані глобалізаційними процесами, зачіпають різні сторони суспільного життя: від сімейних стосунків до форм державного устрою. Міграція як явище, історично властиве людям, також набуває нових форм і характеру. Немає жодної країни у світі, котра б на різних етапах свого розвитку тією чи іншою мірою не була задіяна у світових міграційних процесах: чи то у ролі країни-донора – постачальника трудових ресурсів, чи то у ролі країни-реципієнта [2, с. 367].

ІІ. Постановка завдання. Міграція охоплюючи та втягуючи у свою орбіту різноманітні сфери життєдіяльності людини, всі соціальні прошарки та групи населення, не лише здійснює

Conceptual principles of forming the state youth policy in Ukraine, proposed priorities for its implementation. The main achievements and challenges in youth residential lending. Keywords: state youth policy, youth housing lending concept.

вагомий вплив на становлення особистості, а й спричиняє швидку трансформацію суспільних інститутів, що готують її до ефективного життя у новому світі. В результаті сьогодні вже ні в кого не викликає сумнівів той факт, що міграція перетворилася на один з головних чинників політичної, економічної та соціокультурної динаміки сучасної цивілізації. Завданням дослідження є вираження важливості соціальної сутності міграційних процесів для України.

ІІІ. Результати. Питання міжнародного розвитку і зокрема процесів міграції робочої сили, розглядаються в працях багатьох науковців: П. Кругмана, Е. Лібанової, В. Левківського, М. Романюка, А. Кирєєва, Н. Куликова, Л. Лісогора, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, О. Малиновської, А. Мокія, С. Пирожкова, Ю. Пахомова, С. Писаренко, О. Позняк, А. Поручника, О. Рогача, А. Румянцева, Є. Савельєва, А. Філіпенка, І. Школи, О. Шниркова та інших.

Враховуючи багатоманітність здобутків науковців-економістів у розробці даної проблематики, разом з тим впевнено можна сказати, що масштабність міграційних процесів у сучасному світі, значущість викликаних ними змін у життєдіяльності країн і народів, а також зростання соціально-психологічної напруженості на території перебування мігрантів вимагають посилення уваги до їх всебічного дослідження.

Частка міжнародних мігрантів становить 6-7% від чисельності постійного населення, і це негативно позначається на національності та загалом культурі приймаючої держави. Не менш загрозливими є наслідки міграційних процесів і для країн, що «розпорашують» таким чином власне населення, адже в результаті не лише все гостріше постає нестача трудових ресурсів, а й деформується статеві-вікова структура нації, яка втрачає найбільш здорових, молодих та освічених громадян [3].

Нині через Україну проходить один з найпотужніших міграційних потоків у світі, призво-